

Список використаних джерел

1. Біль М., Третяк Г., Крайник О. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.
2. Гаман П. І. Державне регулювання розвитку рекреаційної сфери Карпатського регіону України: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. Київ, 2009. 40 с.
3. Ільїна М. В. Роль туристично-рекреаційної сфери у забезпеченні сталого розвитку // Екологічний менеджмент у загальній системі управління: зб. тез доп. XI щоріч. всеукр. наук. конф., Суми, 20–21 квіт. 2011 р. / відп. за вип. О. М. Теліженко. Суми: СумДУ, 2011. Ч. 1. С. 110–112.
4. Мерзляк А., Соловійова О. Удосконалення організаційної структури державного регулювання сфери рекреаційних послуг в Україні // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Дніпропетр. регіон. ін-ту держ. упр. НАДУ при Президентіві України. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010. Вип. 4 (7).
5. Мігущенко Ю. В. Державне регулювання туристично-рекреаційної сфери України як передумова підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: регион. спект: сб. науч. тр. Б. м.: б. в., 2007. Вип. 3. С. 1317–1325.

Надійшла до редколегії 19.04.2017 р.

УДК 352.07(438)

**СТУПІНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ РАЙОННОЇ В МІСТІ АДМІНІСТРАЦІЇ
В МІСТАХ ІЗ РАЙОННИМ ПОДІЛОМ**

Єдинак Я. Б.,

*аспірант кафедри права та європейської інтеграції,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України,
м. Дніпро*

Розглянуто ступінь дослідження проблеми формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації в умовах децентралізації державної влади. Здійснено обґрунтування методологічних підходів до формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації. Показано, що в науковій та нормативно-правовій базі питання формування та розвитку виконавчого органу міської ради, як районна в місті адміністрація, недостатньо досліджено.

Ключові слова: районна в місті адміністрація, орган місцевого самоврядування, виконавчий орган, децентралізація, субсидіарність.

Yedynak Y. B.,

Postgraduate Student of Law and European Integration Department of DRIPA NAPA, Dnipro

**DEGREE OF STUDYING THE PROBLEM IN REGARD TO FORMATION
AND DEVELOPMENT OF CITY DISTRICT ADMINISTRATION INSTITUTE
IN CITIES WITH DISTRICT DIVISION**

The level of research of problem of formation and development of establishment of regional administration in the cities in decentralization of state power is considered in this article. There is description of methods of formation and development of district administrations in the cities. The problem of formation and development of district administrations in the cities is not explored enough in scientific and legislative literature.

Key words: district administration, the body of local authority, executive power, decentralization, subsidiarity.

У сучасних умовах принцип децентралізації державної влади починає переходити у практичну площину його реалізації. Водночас останніми роками щодо міст України простежується практика переходу від районних у місті рад до районних у місті адміністрацій як однієї з проміжних форм управління районами міста. Тобто відбувається централізація на рівні управління районами в місті. Слід наголосити також на тому, що утворення та діяльність районних у місті адміністрацій не відповідає нормам чинного законодавства у сфері місцевого самоврядування та призводить до виникнення цілої низки невідповідностей в їхньому функціонуванні. Відсутність інституційного визначення форми виконавчого органу місцевого самоврядування як районна у місті адміністрація не дає можливість забезпечити ефективність реалізації покладених на них функцій та завдань.

Насамперед необхідно наголосити на тому, що проблему формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації в містах з районним поділом в Україні мало досліджено. Діяльності представницьких органів місцевого самоврядування в містах із районним поділом присвячено праці таких дослідників, як М. Баймарутов, В. Борденюк, Є. Бородін, О. Батанов, О. Бойченко-Бойчук, Є. Глухачов, О. Конотопцев, М. Корнієнко, В. Кравченко, В. Куйбіда, В. Нікітін, В. Олуйко, І. Павлов, С. Саханенко, В. Шабельніков, Ю. Шаров та ін. Проте низка питань досі залишаються мало дослідженими. Зокрема, недостатньо уваги науковців приділяється вивченню проблеми формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації як виконавчого органу міської ради.

Метою статті є аналіз дослідження проблеми формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації в містах із районним поділом.

Уперше в Україні серед міст із районним поділом, у яких було реалізовано так звану централізацію управління містом із районним поділом, було місто Львів. Головними причинами, що зумовили ліквідацію районних у місті Львові рад та створення на їхньому місці районних адміністрацій, на думку А. Романюка, були такі фактори:

по-перше, на той час практично не було розподілено повноваження між територіальними органами влади України. Мали місце дублювання повноважень та конкуренція компетенцій між міською та районними радами;

по-друге, управління містом потребувало оперативності, а цього було неможливо досягти за умови існування районних рад поряд із міською радою;

по-третє, актуальними були проблеми здешевлення управління, у т. ч. за рахунок скорочення видатків на бюрократичний апарат [9].

На підставі таких висновків А. Романюк дав оцінку новій формі проміжного управління районами міста через районні в місті адміністрації як виконавчі органи, котрі не безпосередньо формують політику, а здійснюють оперативне управління районами міста [9].

Вдалою є думка В. Куйбіди, який вважає, що складність організації влади в багатьох містах із районним поділом зумовлюється конфліктом інтересів між самоврядними органами міста як цілісного соціально-економічного та політико-правового явища і самоврядними органами окремих його складових [5]. Аналізуючи дане пояснення, можна дійти висновку про те, що автор вбачає необхідність ліквідації самоврядних районних у місті рад та створення на базі їх виконавчих органів адміністративних установ з єдиним центром

управління містом. Розкриваючи свою думку, В. Куйбіда практично показує таку модель організації управління містом з районним поділом на прикладі міста Львова. Під час створення львівської моделі самоврядування як вихідну було прийнято таку позицію: місто є цілісним організмом, яким потрібно керувати з одного центру, а не з шести, як це було за радянської системи управління містом. Цей автор наголошує, що в колишньому Радянському Союзі кожен із таких центрів прагнув автономно користуватися економічними і соціальними вигодами за рахунок великих фабрик, заводів, інших об'єктів, які було розташовано на підпорядкованій цим центрам території. При цьому ігнорувалося те, що робоча сила і багато інших ресурсів на таких заводах і фабриках були задіяні з усього міста або регіону [6].

В. Куйбіда звертає увагу, що нині в місті Львові економічна і соціальна політика розробляється однією радою, а всі інші структури здійснюють безпосередні виконавські функції. У такий спосіб було знято протистояння між районними радами і міською радою, а матеріальні, фінансові, трудові ресурси міста та його околиць використовуються тепер більш раціонально і за єдиним генеральним планом. Водночас створено конкретні служби, що відповідають за конкретну ділянку роботи [6]. Формуючи надалі свою думку, В. Куйбіда наголошує, що за такої нової моделі управління містом районні в місті ради самоліквідувалися і на базі їх було утворено районні в місті адміністрації, які безпосередньо підпорядковано міськвиконкому. Саме через голів районних у місті адміністрацій Львова здійснюється оперативне управління містом. Така структура управління містом упорядкувала процедуру прийняття рішень, зокрема зникло дублювання їх, що мало місце в минулому по відношенню до одного і того ж об'єкта. У той же час, якщо голова районної в місті адміністрації не справляється зі своїми посадовими обов'язками, міський голова може його звільнити. Таким чином, демократично створена чітка виконавча вертикаль забезпечила позитивні результати діяльності міської влади. При цьому не тільки підвищилася виконавська дисципліна, а й досягнуто економії коштів. Проте В. Куйбіда наголошує, що, відповідаючи за ситуацію в районі, голови районних у місті адміністрацій як члени міськвиконкому мають змогу впливати на формування загальноміської політики, коли розподіляється бюджет, вирішуються питання розвитку комунального господарства, роботи транспорту та ін., вони висловлюють свої думки, обґрунтовують позицію. Усе це, зрештою, відбивається в рішеннях виконкому, розпорядженнях міського голови чи рішеннях сесій міської ради [6].

З огляду на викладене можна припустити, що В. Куйбіда, формуючи свою думку про необхідність усунення дублювання між міською та районними в місті радами, що передбачає утворення районних у місті адміністрацій, вбачає в цьому процесі системний підхід до прийняття та вирішення проблем управління районами міста. За такого підходу, слушною є думка В. Бабаєва, який зазначає, що управління великим містом – це управління насамперед подіями, що відбуваються в ньому, уміння їх прогнозувати та доцільно використовувати. Урахування всіх можливих чинників, які так чи інакше впливають на процеси управління містом, передбачає упровадження нового науково-управлінського підходу до великого міста як складної соціально-економічної системи, системного об'єкта управління [1, с. 101]. Тобто з таких позицій місто розглядається В. Куйбідою як системний об'єкт управління, де всі структури виконавчих органів міської ради мають єдиний центр прийняття рішень.

З такого обґрунтування визначення сутності управління містом можна дійти висновку про те, що в сучасних демократичних умовах ефективно управління великим містом може бути досягнуто виключно за рахунок системності у прийнятті та виконанні управлінських рішень. Тобто хаотичність є недоцільним методом управління великим містом. У той же час В. Бабаєв дає обґрунтування необхідності застосування саме системного підходу в управлінні великим, складним містом крізь призму класичної теорії управління великим містом. Він зазначає, що класична теорія управління більш-менш об'єктивно описує ситуації, у яких чітко визначено основних учасників процесу управління – відповідні об'єкт і суб'єкт, основні елементи цього процесу – керівний вплив, зворотний зв'язок, контур управління тощо. Спроба ж використати так звану класичну теорію для організації управління сучасним великим містом наштовхується на низку перешкод:

- проблема співвідношення “об'єкт – суб'єкт” за реалізації самоврядування в системі, здатній до самоорганізації. У термінах теорії соціального управління маємо ситуацію, коли об'єкт управління водночас є і суб'єктом управління;

- проблема дефіциту ресурсів управління. Для того щоб одержати бажаний результат від управлінського впливу, потрібні певні ресурси: матеріальні, фінансові, інформаційні, організаційні. Немає сумніву в тому, що сьогодні жоден із можливих суб'єктів управління великим містом не має ресурсів, достатніх для монопольного впливу на визначення перспектив муніципального розвитку;

- проблема порога прогнозу, що пов'язана з активністю самоорганізованої системи. Результатом цього є непередбачуваність або імовірнісний характер прогнозу поведінки системи за умов впливу на неї певної множини різноманітних чинників [1, с. 101].

З огляду на викладене можна констатувати, що система управління містом, яка передбачає наявність окремих самоврядних структур, що діють незалежно від головного самоврядного органу, у нинішніх умовах є недоцільною та неефективною системою управління, яка потребує виключно централізованого (системного) управлінського підходу. Тобто В. Бабаєв підводить нас до обґрунтування доцільності централізації управління містом із районним поділом. Крім того, В. Бабаєв, розглядаючи питання розмежування функцій і повноважень між державним управлінням і місцевим самоврядуванням у системі управління містом, звертає увагу на те, що управління великим містом ускладнюється тим, що великі міста не є цілісним утворенням ні з юридичної, ні з управлінської точки зору, тобто члени міської громади не володіють єдиними механізмами управління, за допомогою яких вони можуть безпосередньо вирішувати широке коло загальних для всіх місцяних проблем [1, с. 155].

Крім того, досить вдалим є розкриття О. Бойченко-Бойчуком проблеми управління містом із районним поділом як цілісного суб'єкта управління. Він наголошує, що більшість дослідників проблем управління містом розкривають, так би мовити, процесуальний бік проблеми забезпечення цілісності сукупного управлінського впливу, концентруючись на механізмах координації дії суб'єктів управління під час здійснення їхніх функцій (через цільові комплексні програми, стратегічні плани розвитку міст тощо). Значно менше уваги приділяється питанню розподілу предметів відання між суб'єктами управління (тут варто зауважити, що цю проблему так

і не було вирішено навіть на рівні інституту місцевого самоврядування України). У наших наукових розвідках, констатує О. Бойченко-Бойчук, ми виходимо з гіпотези щодо принципової неможливості забезпечити цілісність сукупного управлінського впливу тільки технологічними засобами. Механізми забезпечення цілісності дадуть очікуваний ефект лише за умов забезпечення “концептуальної цілісності” управління. Ураховуючи вторинність предметів відання відносно проблем розвитку міста, можна стверджувати, що одним з факторів забезпечення такого сукупного управлінського впливу держави і місцевого самоврядування на розвиток міста є повнота охоплення суб'єктами влади сукупності проблем розвитку міста та забезпечення неперетинання їхніх компетенцій під час вирішення цих проблем [2].

Спираючись на аналіз вказаного, необхідно звернути увагу на той факт, що окремі дослідники схиляються до думки, що управління містом із районним поділом потрібно розглядати як складну систему управління, що має окремі самоврядні районні системні суб'єкти управління, за яких загальне управління містом із районним поділом матиме ефективний розвиток. За такої конструкції управління доречно буде звернутися до думки В. Борденюка, який наголошує, що проблема організації управління в містах із районним поділом досі не дістала оптимального розв'язання як у теорії, так і у практиці місцевого самоврядування. Ідеться насамперед про доцільність існування місцевого самоврядування на рівні районів таких міст, що має супроводжуватися створенням у них районних у містах рад та їхніх виконавчих органів, покликаних вирішувати питання місцевого значення, які випливають із колективних потреб жителів цих адміністративно-територіальних одиниць [3]. Такої ж думки дотримується О. Конотопцев, який підкреслює, що в науковій літературі проблема організації місцевого самоврядування в містах із районним поділом не знайшла достатньої уваги та висвітлення. Він вважає, що політологічні дослідження оминають інституційний аспект організації системи апарату управління та зосереджуються на відносинах із приводу цієї організації [4]. З цієї проблематики О. Конотопцев наголошує, що науковці-правники лише фіксують наявну систему органів влади та утримуються від оцінювання її доцільності. Навіть у науці державного управління спеціальні дослідження обмежуються визначенням умов та способів організації діяльності системи самоврядування на рівні районів у містах без визначення доцільності існування цієї системи. Що стосується практичних діячів місцевого самоврядування, то тут О. Конотопцев звертає увагу на те, що останні спорадично ініціюють суспільно-політичні дискусії та громадські обговорення цієї проблеми в рамках діяльності різних громадських та корпоративних організацій чи об'єднань [4].

На протигагу таким твердженням Н. Мацапура вважає, що тема дослідження альтернативних варіантів управління в містах з районним поділом є актуальною, оскільки:

по-перше, у різних містах склалася різна практика організації самоврядування, що не є правильною з точки зору права;

по-друге, на даний час органи самоврядування займають значне місце у вирішенні місцевих проблем, тому визначення єдиної врівноваженої схеми органів місцевого самоврядування допоможе оперативніше вирішувати такі проблеми [7].

Утім Н. Мацапура вбачає, що можливою альтернативою районним у місті радам може слугувати утворення в районах міста територіальних виконавчих органів міської ради – так звані районні адміністрації. Тобто управління районами в містах доцільно організувати у формі районних адміністрацій, підпорядкованих міській раді та міському голові [7]. Як видно, цей автор пропонує альтернативну модель управління районами міста лише зафіксував наявну структуру органу влади та утримався від оцінювання її доцільності.

Здійснюючи пошук ефективної структури управління містами з районним поділом, варто звернути увагу на дослідження В. Шкабаро, яка пропонує під час проведення адміністративно-територіальної реформи додержуватися курсу на ліквідацію надмірної подрібненості внутрішньої територіальної структури міст та інших населених пунктів, ліквідувавши тим самим деякі села, селища та “міста в містах”. На думку автора, статус міст має визначатися принципами визначення їхніх кордонів, формування представницьких і виконавчих органів влади в містах, їхнім функціональним призначенням [11]. З огляду на це можна припустити, що дослідник вважає існування в містах районного поділу та відповідне представництво самоврядної ланки управління як окреме міське поселення зі статусом міста, що, у свою чергу, призводить до виникнення дублювання управлінських функцій за принципом, коли об’єкт управління водночас є і суб’єктом управління.

Подібної думки щодо необхідності збереження та подальшого розвитку інституту районних у місті рад дотримується І. Хохрякова, яка вважає, що питання організації управління на рівні району в місті перш за все потребує чіткого та несуперечливого конституційного і законодавчого врегулювання, в основу якого має бути покладено принцип субсидіарності. Адже його реалізація під час розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування в містах із районним поділом дозволить здійснювати управління на різних адміністративних рівнях найефективніше, оскільки райони в містах були створені спеціально для покращання якості управління, наближення влади до об’єкта управління. Робота органів публічної влади в місті з районним поділом у будь-якому випадку повинна бути скоординована таким чином, що міська рада відпрацьовує стратегію розвитку міста, розроблення перспективних планів соціально-економічного розвитку міста, виконує ті повноваження, які найефективніше здійснюються в масштабах усього міста, а на рівні районів у містах мають вирішуватися питання життєзабезпечення територіальної громади району [10].

Наприклад, дослідник у системі місцевого самоврядування В. Олуйко, враховуючи сучасні дискусії щодо оптимальної моделі управління містом із районним поділом, дав обґрунтування двом протилежним позиціям з цього питання, на наш погляд, досить вдалі:

- ліквідація (або відсутність) районних рад як органів місцевого самоврядування; створення районних адміністрацій та інших структур виконавчих комітетів рад; управління містом як єдиною цілісною системою; міська територіальна громада є суб’єктом місцевого самоврядування, і в цьому випадку управління майном та фінансовими ресурсами здійснює міська рада;
- продовження функціонування районних у містах рад та їхніх виконавчих органів як один із засобів наближення до людей; наділення цих органів певними повноваженнями та ресурсами; надання жителям районів у містах статусу самостійного суб’єкта права власності [8, с. 68].

Та попри деякі позитивні зрушення проблема розмежування компетенцій у структурі управління великим містом між різними рівнями влади, що функціонують у межах муніципального утворення, залишається, як і раніше, досить гострою та актуальною. Стає очевидним, що означена проблема полягає у визначенні того владного рівня, на якому найбільш ефективно, швидко і повно та з урахуванням місцевих особливостей і інтересів можуть бути вирішені ті або інші завдання. Для вирішення цього завдання насамперед необхідно:

- провести ревізію законодавства, що містить норми здійснення управління на місцевому рівні, та узгодити відповідні норми;
- внести зміни в національне законодавство, використовуючи чіткі юридичні терміни при визначенні компетенції місцевого самоврядування;
- у необхідних випадках уточнити повноваження з окремих предметів відання в галузевих та інших законодавчих актах, що регулюють життєдіяльність великих міст;
- більш детально визначити повноваження органів місцевого самоврядування у сферах, що відносяться до відання органів державної влади;
- провести розмежування предметів відання між адміністративно-територіальними одиницями в тому випадку, коли в межах великого міста знаходяться інші поселення.

Крім того, у форматі великого міста означене розмежування буде ефективним за умови, що стане реальним раціональне розмежування державної і муніципальної власності як необхідної основи для виконання відповідних повноважень [1, с. 169–170].

Першими містами в Україні, які спробували вирішити питання розподілу повноважень між міськими та районними радами, були Львів, Одеса, Запоріжжя, Горлівка, Макіївка, Маріуполь, Миколаїв та Луганськ. У вказаних містах було ліквідовано районні в місті ради та створено районні адміністрації як виконавчі органи міських рад. Це вирішувало проблему розподілу повноважень між адміністративними рівнями, оскільки представницькі органи на рівні району просто зникали, а отже, зникало питання про співвідношення та делегування повноважень. Виявлено той факт, що питання організації управління районами міста через так звані виконавчі органи міської ради – районні в місті адміністрації, що функціонують у системі місцевого самоврядування міст майже 23 роки з дня першого утворення їх у м. Львів, так і не знайшли свого відображення не лише в науковій літературі, а і в нормативно-правових актах, що визначають та гарантують місцеве самоврядування в Україні.

Проблема опосередкованого розгляду питання доцільності формування та розвитку інституту районної в місті адміністрації, а також невикремлення цього виконавчого органу поміж інших в окрему складну структуру управління зумовлено законодавчою прогалиною, що обмежилася виключно наданням права міським радам самостійно на власний розсуд утворювати різні виконавчі органи, які в законодавчих актах місцевого самоврядування визначено як “інші виконавчі органи”. Тобто можна припустити, що починаючи з 2000 рр. міські ради під формулюванням “інші виконавчі органи” закладають зміст районних у місті адміністрацій

як аналог можливих місцевих адміністрацій, визначених у Законі України “Про місцеві державні адміністрації”. Крім того, варто зазначити, що до прийняття законів України “Про місцеві державні адміністрації”, “Про місцеве самоврядування в Україні” міста держави утворювали районні в місті адміністрації на основі виконавчо-розпорядчих органів районних у місті Рад народних депутатів, правова основа яких визначалася Законом України “Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування”. З огляду на це серед науковців та дослідників проблематики організації управління містами з районним поділом через районні в місті адміністрації не існує єдиної думки, яка підтвердила б або спростувала переваги такої системи організації місцевого самоврядування в містах із районним поділом.

На підставі вищевказаного можна констатувати, що наразі в Україні законодавчо не закріплено поняття “районна в місті адміністрація”. На підставі цього слід звернути увагу на те, що попри відсутність інституційного визначення районної в місті адміністрації міські ради, утворюючи районні в місті адміністрації, легалізують статус їх через статuti власних територіальних громад та положень про районні в місті адміністрації.

Список використаних джерел

1. Бабаєв В. М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти: монографія / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2010. 307 с.
2. Бойченко-Бойчук О. В. Проблеми міста як підґрунття ефективного управління його розвитком. Доступне в PDF: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/3/01.pdf>.
3. Борденюк В. Місцеве самоврядування в районах міст з районним поділом як форма децентралізації управління великим містом // Вісник Нац. акад. прокуратури України. 2011. № 1. С. 72–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2011_1_13.
4. Конотопцев О. С. Доцільність існування представницьких органів місцевого самоврядування в містах з районним поділом // Державне будівництво. 2009. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_5.
5. Куйбіда В. С. Конституційно-правові основи самоврядування в містах обласного значення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2001. 13 с.
6. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: монографія. Київ: МАУП, 2004. 432 с.
7. Мацапура Н. О. Щодо організації самоврядування у районах міст, що мають районний поділ // Актуальні проблеми держави і права. 2005. Вип. 24. С. 243–248. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2005_24_35.
8. Основи місцевого самоврядування: наук.-практ. посіб. / В. М. Алексєєв, А. В. Андрушко, І. Л. Литвиненко та ін.; за заг. ред. В. М. Олуйка. Хмельницький: ЦППК, 2008. 730 с.
9. Романюк А. Ліквідація районних рад у м. Львові у 1994–1995 рр.: причини і наслідки // Матеріали круглого столу “Чи потрібні Харкову районні ради?”, м. Харків, 19 листоп. 2009 р. URL: <http://old.city.kharkov.ua/documents/40160.doc>.
10. Хохрякова І. В. Досвід організації управління у містах з районним поділом в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Хохрякова // Аспекти публічного управління. 2015. № 7-8. С. 103-112. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_7-8_15.
11. Шкабаро В. М. Конституційно-правовий статус міста в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2004. 21 с.

Надійшла до редколегії 05.05.2017 р.